

USPOREDBA STANJA PROBLEMATIKE DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ I EUROPI (PREMA ZADNJIM DOSTUPNIM PODACIMA)

U nastavku se daje prikaz posljednjih dostupnih informacija Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) koje se odnose na Izvješće o tržištu droga EU 2020. te rezultate EU Analize droga u otpadnim vodama; EU studije provedene u više gradova (2019.) .

Tržište droga

Euroljani svake godine na maloprodajnoj razini troše najmanje 30 milijardi EUR na droge. Oko dvije petine tog iznosa troši se na kanabis (39%), 31% na kokain 25% na heroin te 5% na amfetamine i MDMA. Južna Amerika, Zapadna Azija i Sjeverna Afrika važna su izvorišta nezakonitih droga koje ulaze u Europu, a Kina je važna zemlja iz koje se krijumčare nove psihoaktivne tvari. Osim toga, neke droge i prekursori provozu se kroz Europu na druge kontinente. Isto tako, Europa je područje na kojem se proizvode kanabis i sintetičke droge. Kanabis se uglavnom proizvodi za lokalnu konzumaciju, dok se neke sintetičke droge proizvode za izvoz u druge dijelove svijeta.

Najnoviji podatci o kanabisu pokazuju kako se vrijednost tog tržišta procjenjuje na najmanje 11,6 milijardi EUR, što ga čini najvećim tržištem droge u Europi. Procjenjuje se kako je u protekloj godini kanabis konzumiralo oko 25,2 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine).

Maloprodajna vrijednost tržišta heroina u EU procjenjuje se na najmanje 7,4 milijarde EUR godišnje, a opioide (uglavnom heroin) konzumira oko 1,3 milijuna korisnika. Heroin je najčešći opioid na tržištu droga u EU. Afganistan je i dalje najveći svjetski nezakoniti proizvođač opijuma, a pretpostavlja se da je većina heroina koji se može pronaći u Europi proizvedena u Afganistanu ili u susjednom Iranu i Pakistanu. Čistoća heroina je i dalje visoka, a maloprodajna cijena relativno niska (tijekom posljednjeg desetljeća cijena se snizila).

Kokain je druga najčešće konzumirana nezakonita droga u EU-u čije se maloprodajno tržište procjenjuje na oko 9,1 milijardu EUR. Oko 1,3 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine) konzumiralo je tu drogu u protekloj godini. I dalje se najviše konzumira na jugu i zapadu Europe, ali tržište pokazuje znakove širenja. Rekordna proizvodnja u Latinskoj Americi dovela je do povećanog krijumčarenja u EU (uglavnom u kontejnerima koji se prevoze morskim putem) gdje su zabilježene rekordne zapljene.

Amfetamini, metamfetamini i MDMA čine oko 5% ukupnog tržišta droga u EU te se maloprodajna vrijednost tržišta amfetamina i metamfetamina u EU procjenjuje na najmanje 1 milijardu EUR, a tržište MDMA na 0,5 milijardi EUR. Oko 2 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine) probalo je amfetamine ili metamfetamine u protekloj godini te je njih oko 2,7 milijuna probalo MDMA („ecstasy”).

Proizvodnja tih tvari katkad se odvija na „industrijskoj razini” u EU-u za potrebe domaćeg tržišta i za izvoz.

Vrijednost tržišta novih psihoaktivnih tvari nije poznata, ali tijekom 2019. u sustavu ranog upozoravanja EU-a prijavljeno je 53 NPT-a, čime se ukupan broj NPT-a koje se prati povećao na 790. Zemlje iz kojih dolaze te droge ponajprije su Kina i, nešto manjim količinama, Indija. Zahvaljujući odgovorima politike i aktivnostima represivnih tijela u zemljama iz kojih droge dolaze usporena je pojava NPT-a (tijekom 2014. prijavljena je 101 nova tvar). Ipak, nove psihoaktivne tvari su i dalje ozbiljna prekogranična prijetnja zdravlju, kao i snažne sintetičke opioide, kanabinoidi i „lažni” benzodiazepini koji se pojavljuju na tržištu, te se povezuju s prijavama izvanrednih zdravstvenih situacija i smrtnih slučajeva.

Do kraja 2019. godine EMCDDA je pratio više od 790 novih psihoaktivnih tvari. Broj novih psihoaktivnih tvari koje se otkrivaju svake godine svoj su vrhunac doživjele u razdoblju od 2014. do 2015. godine, a od tada je stabilan na razinama sličnima onima zabilježenima u razdoblju od 2011. do 2012. godine.

Utjecaj COVID-19 na potražnju i ponudu droga

Nestabilnost izazvana epidemijom COVID-19 je dovela do ubrzane prilagodljivosti okruženja vezanog za kriminalne aktivnosti. *Darkweb* tržište droga, socijalne mreže i aplikacije vezane uz kriptiranu komunikaciju dobili su veću ulogu u osiguravanju dostavljanja droga do konzumenata (smanjenje fizičkih kontakata te plaćanja u gotovini). Skladištenje kanabisa od strane konzumenata u nekim državama doveli su do sniženih maloprodajnih cijena smole i biljnog kanabisa te se bilježi pojava domaće proizvodnje biljnog kanabisa. Nadalje, primijećeno je povećanje cijena te smanjenje čistoće kokaina te se nastavlja krijumčarenje pomorskim putem, dok se krijumčarenje zračnim putem drastično smanjilo. Dostupnost heroina se u nekim zemljama smanjila (ovisno o pravilima vezano za ograničenja kretanja/putovanja) te se bilježe nestašice određenih vrsta droga kao što su sintetski opioidi, *crack* kokain. Nadalje, povećana je potražnja za sintetskim drogama kao što su amfetamini te je uslijed otkazivanja koncerata i festivala primijećena smanjena konzumacija MDMA.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova tijekom 2019. godine na području RH zabilježeno je ukupno 2.867 kaznenih djela povezanih s drogama.

Tijekom 2019. godine zbog kaznenih djela zlouporabe droga ukupno je prijavljeno 1.273 osoba, od čega 976 odrasle osobe (76,7%), 211 mlađih punoljetnih osoba (16,6%) i 86 maloljetne osobe (6,7%). U odnosu na

2018. godinu, u 2019. godini primijećen je porast broja prijavljenih osoba zbog kaznenih djela zlouporabe droge i to za ukupno 8,6%. U 2019. godini ukupno je zabilježeno 10.843 zapljena svih vrsta droga, što je nešto manje u odnosu na 2018. godinu kada je zabilježena 11.268 zapljena.

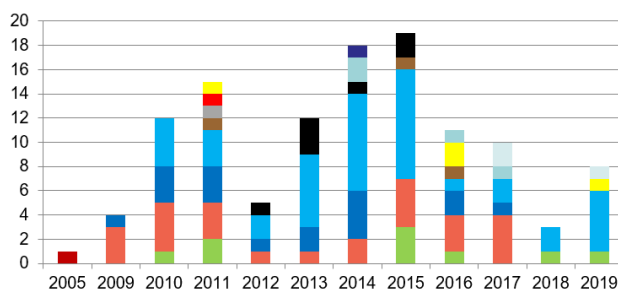
➤ *Količina zaplijenjene droge u 2018. i 2019. godini u RH*

Vrsta droga	Količina zaplijenjene droge	
	2018.	2019.
Heroin (kg)	5,23	12,25
Smola kanabisa (kg)	49,53	148,35
Biljni kanabis (kg)	4.687,415	2.231,1
Kokain (kg)	108,97	16,44
Amfetamin (kg)	36,5	41,48
Metadon (tablete)	484	142
Ecstasy (kg)	12,27	16,38
LSD (doza)	374	401

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH

U Republici Hrvatskoj je od 2005. godine ukupno identificirano 118 novih psihoaktivnih tvari, od čega najviše sintetskih kanabinoida i sintetskih katinona što pokazuje da je isti trend pojave i zapljena na nacionalnoj razini kao i u ostalim državama članicama EU. U Republici Hrvatskoj je u 2019. godini otkriveno 8 novih psihoaktivnih tvari.

➤ *Nove psihoaktivne tvari u RH*

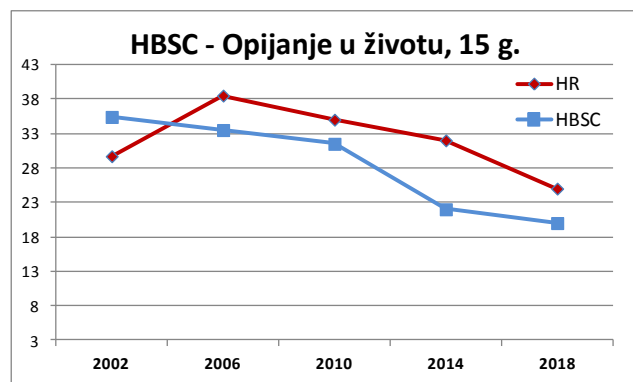
Izvor: Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“

Prevalencija i trendovi uporabe droga

Prema istraživanjima o zlouporabi droga provedenim u općoj populaciji, procjenjuje se kako je više od 96 milijuna odraslih (15-64 godine) bar jednom u životu probalo neku ilegalnu drogu. Nadalje, procjenjuje se kako je 19.1 milijuna mlađih odraslih osoba (15-34 godine) konzumiralo drogu u prošloj godini.¹ Kanabis je nezakonita droga koju najčešće konzumiraju osobe svih dobnih skupina.

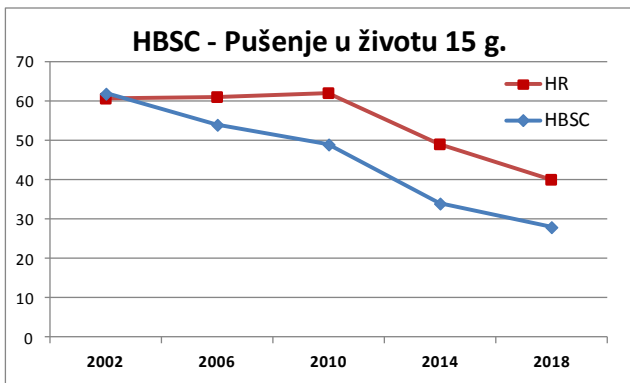
Prema istraživanju zlouporabe sredstava ovisnosti u Republici Hrvatskoj provedenom 2015. godine, životne prevalencije konzumacije kanabisa, kokaina, MDMA i amfetamina (u dobnj skupini od 15 do 64 godine) su niže od europskog prosjeka. Usporedba godišnjih prevalencija konzumacije navedenih droga u dobnj skupini od 15 do 34 godine pokazuje kako je u Republici Hrvatskoj nešto veća prevalencija konzumacije kanabisa i amfetamina.

Dva najznačajnija istraživanja o zdravstvenom i rizičnom ponašanju djece i mladih u kojima sudjeluje naša zemlja su ESPAD i HBSC. HBSC obrađuje ponašanja vezana uz zdravlje i razne čimbenike koji utječu na zdravlje djece. Prema rezultatima HBSC ankete iz 2018. i dalje smo iznad prosjeka u pogledu konzumacije alkohola. Primjetan je pad trena u korištenju alkohola, no nedovoljan da se dostigne prosjek zemalja sudionica ankete. Posebno zabrinjava pijenje alkohola i opijanje u mlađim dobnim skupinama (11 g. i 13. g.).

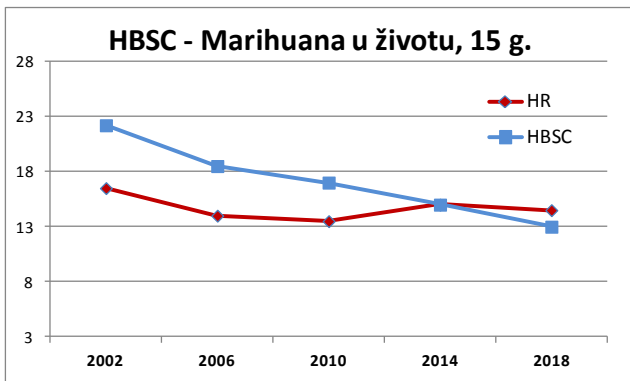

Vezano uz pušenje, još smo uvijek značajno iznad prosjeka. Rezultati iz 2018. pokazuju malo bolju situaciju u odnosu na ranija istraživanja, posebno se to donosi na niže dobne grupe dok su 15-godišnjaci među vodećim zemljama sudionicama (naročito kod pušenja u posljednjih 30 dana). I ovdje su trendovi povoljni no nedovoljni da dostignemo barem prosjek.

¹ *Prevalencija konzumacije droga u posljednjih godinu dana odnosi se na udio ispitanika u uzroku koji su naveli da su uzimali određeno sredstvo ovisnosti u godini koja je prethodila istraživanju.*

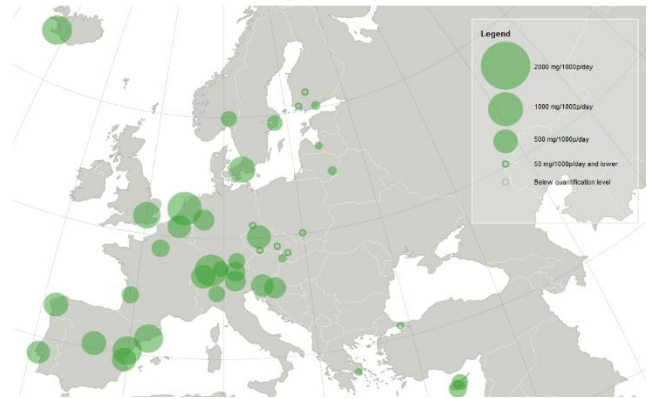

Ako pratimo konzumaciju marihuane 15-godišnjaka u životu vidimo očit pad trenda na nivou svih zemalja (2002. 22 % - 2018. 13 %), no što se tiče Hrvatske, od početnog pada od 2002. (17 %) do 2010. (14 %), vidi se lagani porast u 2014. i 2018. (15 %). Dok smo u početnim istraživanjima bili ispod prosjeka zemalja, 2018. smo malo iznad prosjeka. Slična je situacija i s konzumacijom marihuane u posljednjih 30 dana.

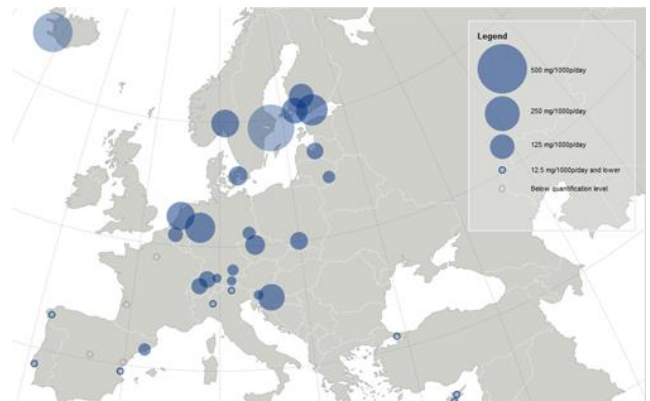

Grad Zagreb je sudjelovalo u praćenju otpadnih voda u okviru međunarodne studije provedene u sklopu COST projekta *Sewage biomarker analysis for community health assessment*. (2019.)

➤ *Kokain*

➤ *Amfetamini*

Na području grada Zagreba dnevno se „potroši“ 395.6 miligrama (2018. – 234.5 miligrama) kokaina na 1000 stanovnika što je tri puta više kokaina nego prije pet godina. Zagreb je među prvih dvadesetak gradova kad je riječ o dnevnoj potrošnji amfetamina i ecstasy (145.7 mg amfetamina, 36.5 mg ecstasy).

Štetne posljedice povezane s uporabom droga i odgovori na problematiku

Politika smanjenja šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti zagovara provedbu različitih intervencija kojima se nastoje spriječiti, smanjiti i ublažiti zdravstvene, društvene i ekonomske štete za pojedinca, zajednicu i društvo, a koje su proizašle kao posljedica uporabe sredstava ovisnosti. Mjere smanjenja štete trebaju biti komplementarne s mjerama iz područja prevencije, liječenja, rehabilitacije i oporavka.

Podaci za Republiku Hrvatsku pokazuju kako je u 2019. ukupno 97 osoba umrlo uslijed posljedica predoziranja drogama ili 12,4% više u odnosu na 2018. godinu. U većini slučajeva radi se o osobama koje su se duže vrijeme nalazili u tretmanu liječenja od ovisnosti. Što se tiče podataka o zaraznim bolestima, udio osoba zaraženih HIV virusom je stabilan, a od 2009. godine do 2019. godine postotak zaraženih kretao se između 0,2 i 0,5%. Kao i 2018. godine, postotak zaraženih je 0,3 %.

Konzumenti opijata čine najveću skupinu koja se podvrgava specijaliziranom liječenju u Europi. Konzumenti kanabisa i kokaina čine drugu i treću najveću skupinu korisnika takvih usluga, a glavni način liječenja predstavljaju psihosocijalne intervencije. Tretman osoba s problemom ovisnosti o drogama i osoba koje konzumiraju droge provodi se putem dva temeljna oblika intervencija: supstitucijske terapije i psihosocijalnog tretmana.

U 2019. godini, u Republici Hrvatskoj je ukupno u zdravstvenom sustavu bilo liječeno 6.858 osoba, od

čega je 5.338 broj svih liječenih osoba od opijata od kojih je 242 bilo liječeno po prvi put. Udio opijatskih ovisnika u ukupnom broju liječenih je sličan kao i prijašnjih godina te je iznosio 80 %. Zbog uzimanja i/ili ovisnosti o drugim psihoaktivnim tvarima liječeno je 22 % osoba te je primjetno da je došlo do povećanja broja osoba liječenih zbog neopijatske ovisnosti, kao i do povećanja prvi put liječenih zbog zlouporabe droga.

U okviru projekta Europski standardi kvalitete za prevenciju zlouporabe droga (eng. European Drug Prevention Quality Standards - EDPQS) pruža se niz alata za potporu u provedbi standarda u ovom području. U 2019. nastavljeno je s aktivnostima usmjerenim na unaprjeđenje kvalitete programa prevencije ovisnosti u Republici Hrvatskoj, započetim 2011. godine. Nastavljeno je s kontinuiranom provedbom programa prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi, kroz suradnju i pružanje stručne podrške u provedbi programa prevencije ovisnosti na razini županija. Također, u 2019. godini nastavljeno je i sa implementacijom Minimalnih standarda prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnom sustavu koji su doneseni 2017., a čiju provedbu i superviziju nad primjenom osigurava Ministarstvo znanosti i obrazovanja u skladu sa svojim djelokrugom, u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje.